

Published by
Latvian Publishing Pty. Ltd.
Redakcija / Editorial Office:
19 Westbury Street
Hackney SA. 5069
AUSTRALIA
Tālrs.: 0458448642
Fax: 0872002339
ALRedakcija@netspace.net.au
Abonementi / Subscriptions:
PO Box 39 Mitcham
VIC. 3132
Tel.: (03) 94786461

Austrālijas latvietis

AUSTRALIAN LATVIAN NEWS

Nr. 3303 68. gads

Trešdien,
2016. gada
9. novembrī

www.australijaslatvietis.com.au

Print post approved
PP 349050/0001

Svētku viešņu gaidot

Sarmīte Ēlerte. Foto: Matiss Markovskis.

Šogad Austrālijā neatkarības dienas svētku runu teiks Sarmīte Ēlerte. Man izdevās ar viņu sarunāt tikšanos tikai pāris dienu pirms viņas izbraukšanas, sestdienas vakarā pēc divu dienu ārpolitikas un drošības konferences Rīgā. Tikāmies kādā jaukā kafējnicā Vecrīgā, kur, atsaucoties uz manu lūgumu, apkalpotājs nogrieza mūziku klusāk, lai mēs varētu netraucēti sarunāties.

Valda Liepiņa: Jums ir ārkārtīgi interesanta biogrāfija. Varbūt Jūs varētu galvenās līnijās iezīmēt, kas ir bijis visnozīmīgākais un visvairāk ietekmējis Jūsu tālāko virzību?

Sarmīte Ēlerte: Ļoti lielās līnijās varētu teikt, ka mana dzīve ir saistīta ar kultūru un ar politiku. Manas tālākās izvēles noteica tas, ka es savulaik strādāju "Literatūrā un Mākslā", vadīju kino nodaļu. Padomju laikos, redaktora Škapara vadībā "Literatūra un Māksla" kļuva par platformu radošās inteliģences kritiskajai domai, tā nebija vairs tikai par mākslām. Škapars ļoti veicināja inteliģenci spriest un iestāties par dabu, par to, kā Maskavas militāri rūpnieciskie kompleksi to iznīcina, par neļūdzībām visapkārt, kas tik ļoti atšķiras no propagandā paustā. Šī avīze, visu laiku cīnoties ar cenzūru un pretestību kļuva ļoti populāra. Beigu beigās Škaparu padzina no avīzes. Bet tas mobilizēja inteliģenci tai lomai, kas tai bija Atmodas, Tautas Frontes laikā. Kādā vēlā rudens vakarā 1988. gadā atskanēja telefona zvans no Škapara, kurš balsī, kas necieš nekādus iebildumus teica: "Tev jānāk uz Fronti!". Škapars

bija viens no Tautas frontes stratēģiem, tās vadītājiem. Bet pēc pirmā Tautas Frontes kongresa, kurā izlauzās neiedomājami lielā, aizturētā tautas enerģija, birojā, kurā es ienācu, sēdēja labi ja kādi desmit cilvēki. Tagad bija jāsak organizēt viss darbs un tā es kļuva par Tautas Frontes informācijas centra vadītāju. Tieši Frontes laikā, zināmas sakritības dēļ sākās manas attiecības ar Trimdu. Tas gan nebija Frontes dēļ, 1988. gadā mans mammas brālis, kas pēc kaŗa bēgļu gaitās bija nonācis Amerikā, aicināja ciemos mammu un mani. Sietlā

es nonācu Miervalža Janševica rokās, kurš saprata ka nevar ļaut man tikai izklaidēties un atpūsties Amerikas laukainē, bet izdomāja, ka man kā Tautas Frontes pārstāvei ir jābrauc pa Ameriku. Tā es izbraucu visu Rietumkrastu, runāju daudz latviešu namos, mani pārsteidza, ka daudzku biju pirmā no Latvijas, ko tur vispār ielaida. Biju arī Vašingtonā, Ņujorkā un latviešu organizācijas gribēja, lai es tiekos ar Valsts departamenta cilvēkiem. Tur man bija paradoksāla tikšanās ar Polu Goubļu, kurš toreiz bija Valsts departamenta Baltijas nodaļā. Viņš ar lielu interesi klausījās manu stāstu par Tautas Fronti, par to, kas Latvijā notiek, ka tūlīt Latvija būs brīva un neatkarīga un Padomju Savienība sabruks. Tad nu viņš paliecās uz priekšu un teica: "Tas viss ir brīnišķīgi, ko Jūs stāstāt, bet Padomju Savienība nekad nesabruks." Tas bija 1989. gada janvāris, tātad mazāk nekā pusotru gadu pirms Latvija pieņēma Neatkarības deklarāciju. Tātad Valsts departamenta informētie cilvēki nesaredzēja, ka Padomju Savienība ir milzis uz māla kājām. Bet tas nebūtu sabrucis, ja nebūtu cilvēku griba, ja nebūtu baltiešu apņēmības atjaunot savu valstu neatkarību. Brīvību Latvijai neviens nedāvināja, nedz 1918. gadā, nedz 1990. gadā, tā bija jāizcīna.

Es domāju, ka tā analogija ir vienmēr jāpatur prātā attiecībā uz Krieviju, kurā arvien vairāk parāda līdzības ar Padomju Sa-

vienību, gan autoritārisma, gan varas koncentrācijā, gan agresivitātē pret Rietumiem. Bet kā šodien konferencē (prestīžais ārpolitikas un drošības forums "Rīgas konference 2016", kas notika Nacionālajā bibliotēkā 28. un 29. oktobrī – VL) kāds minēja – Krievijā ir milzīga elites neloyalitāte pret valdošo varu. Elite, kurā pēc būtības ir korumpēta un barojas no šīs varas labumiem, tai pašā laikā ir varai neloyalā.

Kad toreiz braucu pa Ameriku, stāstot tautiešiem par notikumiem Latvijā, izjutu, ka trimdā ir milzīga spriedze, jo bija sākušās veidoties Tautas Frontes grupas, bet ALA un PBLA izjuta to ne tikai kā konkurenci, bet arī kā zināmu draudu vienotai pārstāvniecībai. Es toreiz sapratu divas lietas. Pirmā – cik Latvijai svarīgi ir latvieši ārēmēs, cik viņi ir ārkārtīgi iesaistīti un ieinteresēti Latvijā, cik daudz tai var dot. Otrā – Tautas Frontes laikā neprātīgā tempā un daudzumā risinājās notikumi un neviens jau nebija izstrādājis, kāda Tautas Frontei būs Trimdas politika. Tas nozīmēja, ka man bija uz vietas jāsaprot, kas ir pareizā atbilde. Man toreiz likās tik loģiski stāstīt to, ka Latvijai ir vajadzīgi visi. Gan Tautas Frontes nodaļas, gan ALA un PBLA, ka LTF Latvijā jāsadarbojas ar ALA un PBLA, kuriem taču bija tik milzīgas iestādes Latvijas neatzīšanas politikā. Šķiet, ka tieši šī mana nostāja bija iemesls tam, kāpēc tika nolemts, ka man jāiet runāt

ar Valsts departamenta cilvēkiem.

V. L.: Man liekas, ka tieši tās iestādes, kas bija gan Amerikā, gan Austrālijā un citur, bija ļoti būtiskas. Par to, no sākuma, pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, Latvijā par to neko daudz negribēja runāt, taču pēdējo apmēram septiņu gadu laikā vairāk un vairāk tā laika politiķu un vēsturnieku ir atzinuši, cik liela bija trimdas loma. Manuprāt, ja nebūtu bijušas tās iestādes, ja nebūtu trimdas latvieši visu laiku cīnījušies par okupācijas neatzīšanu un nebūtu klauvējuši pie politiķu durvīm, daudz grūtāk būtu bijis atgūt neatkarību.

S. Ē.: Katrā gadījumā Latvija būtu daudz savādāka. Viens ir nosargāt neatzīšanas politiku, bet otrs panākt atbalstu Latvijas neatkarības centieniem. Es atceros, kad LTF priekšsēdētājs Dainis Ivāns brauca tikties ar dažādu valstu politiķiem, viņam visi ceļi jau bija atvērti un sagatavoti. Un tas bija pateicoties Trimdai. Mans tālākais ceļš bija loģisks – pēc tam, kad 1990. gadā Tautas Fronte uzvarēja vēlēšanās, es devos viņiem līdz uz Parlamentu, es izveidoju un vadīju Parlamenta preses centra, pirms tam tās vispār nepastāvēja, bet rudenī nodibinājām "Dienu". Es 1992. gadā kļuva par "Dienas" galveno redaktori (pirms tam es biju redaktora vietniece) un "Dienā" biju pat līdz 2008. gadam. Manuprāt "Diena" izdarīja (Turpinājums 5. lpp.)

APSVEICAM!

Sveicam Sidnejas Latviešu Vīru Kori 60. dzimšanas dienā. Foto: Vija Sproģe - Erdmane un Ojārs Greste.